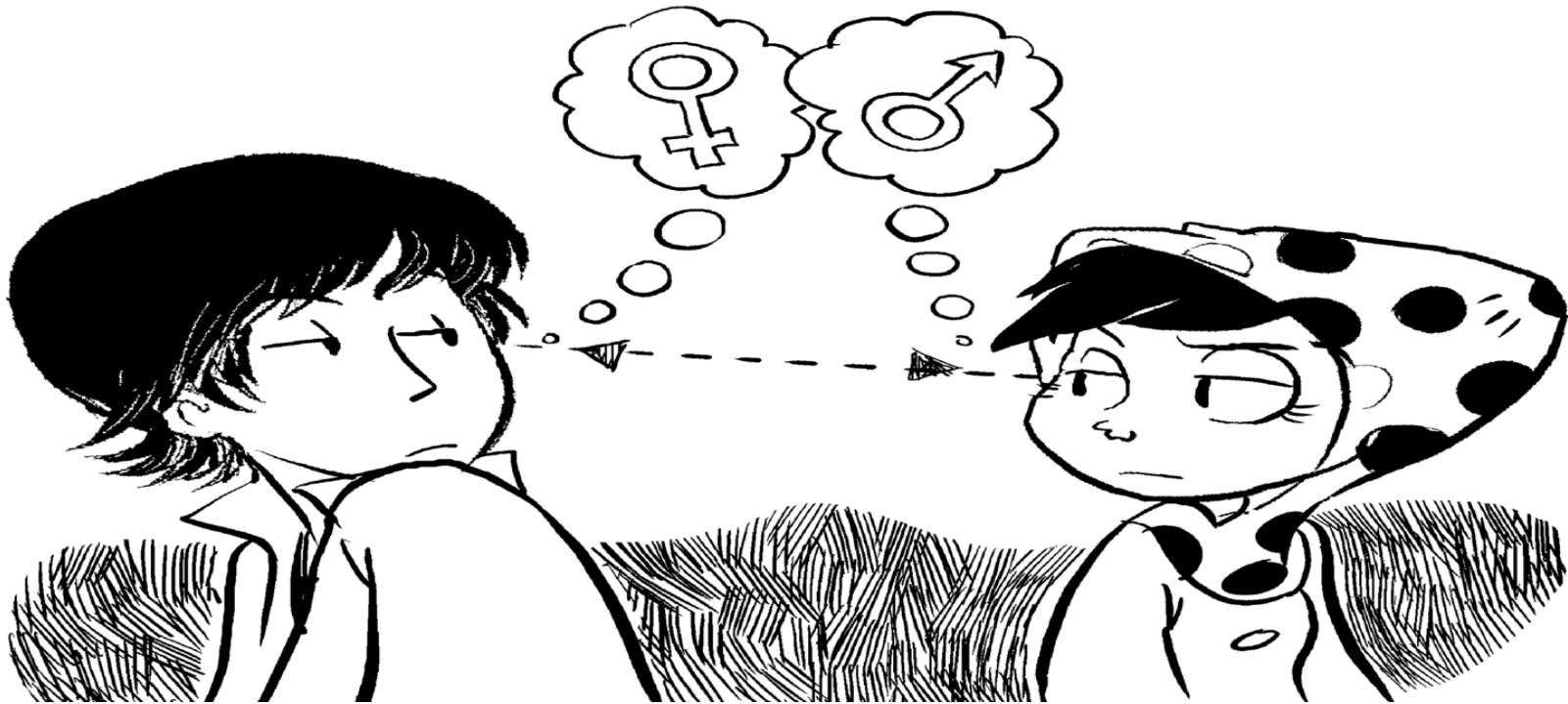

اقلیت‌ها و سیاست فرهنگی سعید سبزیان
۱۹ شهریور - ۱۳ مهر ۸ شب به وقت تهران

اقلیت‌ها و سیاست فرهنگی

جلسه پنجم: جنسیت
سعید سبزیان
مهمان جلسه: مهرانگیز کار

Sex and Gender

جنسیت جسمی؛ Sex

منظور از سکس همان دستگاه بیولوژیکی ای است که افراد از راه آن با یکدیگر رفتار جنسی صورت می دهند و همچنین مشتمل بر سایر اجزایی از جسم است که در تولید مثل و تناسل دخیل هستند.

جنسیت اکتسابی یا فرهنگی؛ Gender

منظور از gender، جنسیت اکتسابی است یا جنسیتی که به واسطه آموزش و تعلیم و در معرض عرف و سنت قرار گرفتن در افراد شکل می گیرد. به عبارتی دیگر، جنسیت اکتسابی هیچ گونه ارتباط بیولوژیکی با هویت فردی و جنسیتی ندارد بلکه جامعه آن را به افراد تلقین می کند.

وقتی از واژه gender یا جنسیت اکتسابی یا جنسیت فرهنگی استفاده می کنیم، مقصود این است که بگوییم زن و مرد شدن، یعنی نقش هایی که به زنان و مردان در اجتماع اختصاص می دهند ارتباطی به جسم آنها و دستگاه های جنسی آنها ندارد بلکه اجتماع تعیین می کند که زن چه نقش ها و چه رفتارهایی و مرد چه نقش ها و چه رفتارهایی باید داشته باشد.

چند نمونه برای فکر کردن: «بیان جنسیت» چیست؟

✓ مامانی حرف زدن: شبیه کودکان با فرزند حرف زدن

✓ کفش پاشنه بلند ربطی به اندام‌های جنسی دارد؟

✓ دامن زنانه است؟

✓ رفتگر یا کارگری شهرداری زنانه است یا مردانه؟

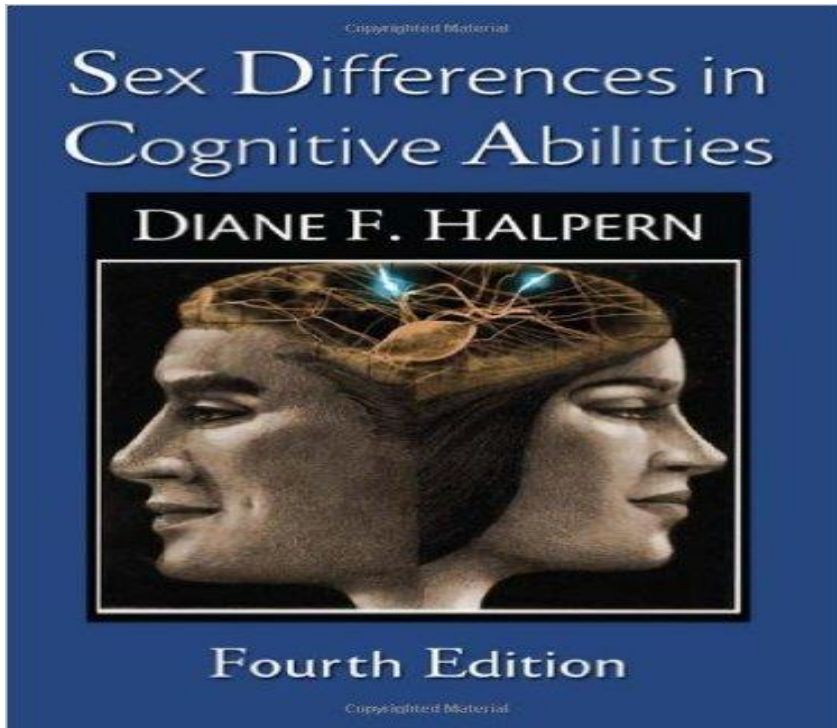
✓ سوزن‌دوزی زنانه است یا مردانه؟

✓ معیار تجویزی در برابر توصیفی: تفاوت چیست؟

سیمون دوبووار و «جنس دوم»

زن، زن متولد نمی‌شود بلکه بدل به زن می‌شود: مفهوم

Diane Halpern, *Sex Differences in Cognitive Abilities*.

خلاصه و مهمترین تز این کتاب چیست؟

مقایسه Sex و Gender

Sex	Gender
- موضوع اندام‌هاست	- موضوع هویت است
- ویژگی‌های جسمی: پستان، واژن، قضیب، تخمدان، بیضه	- نقش‌های اجتماعی
- عمل جنسی: تمایل به مقاربت و برقراری رفتار جنسی را شامل می‌شود.	- هویت: بر اساس نوع نگرش، تمایل و گرایش‌ها و تمایلات درونی این مقوله است که می‌توان نتیجه گرفت کسی در رابطه و گرایش به همجنس یا غیر همجنس قرار می‌گیرد.
- از طریق اندام‌های جسمی، رابطه و رفتار جنسی برقرار می‌شود: مرد با زن از طریق اندام مردانه و زنانه و زن با زن از طریق دو جسم زنانه، و مرد با مرد از طریق دو جسم مردانه رفتار جسمی را بر می‌گزینند.	- وظایف و مسئولیت‌ها
	- انتظارات
	- پیامدها در ۱. قدرت ۲. حقوق ۳. دسترسی

فمینیسم و پدرسالاری

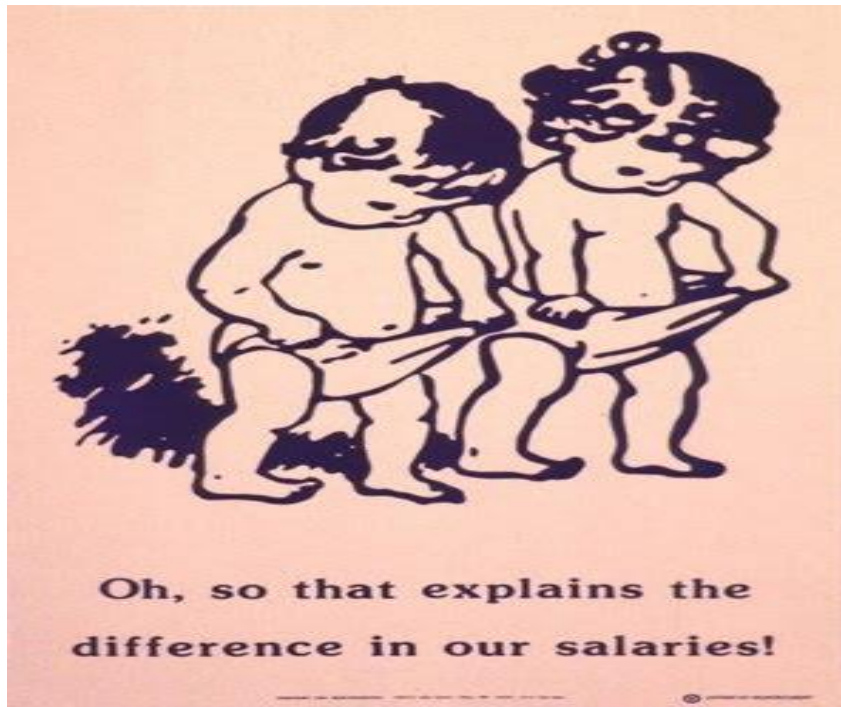
نظریه فمینیسم عبارت است از مجموعه‌ای از انتقادات در همه زمینه‌های مرتبط با زنان از جمله برابری در شغل، تحصیلات، زیبایی‌شناسی، اقتصاد، سیاست و روان‌شناسی.

محوریت همه نظریات و انتقادات فمینیستی، انتقاد از پدرسالاری است.

پدرسالاری چیست؟ سیطره بر جامعه از سوی مردان و اداره آن بر اساس میل و اراده مردان.

نقد فمینیستی چیست؟ یک بیان مختصر و جامع: «چیزی که نقد فمینیستی را با هم منسجم می‌کند و به آن قوت می‌دهد ... نه جزمیت است و نه روش بلکه توجه شورمندان و دقیق به روش‌هایی است که ساختارهای قدرت مردانه در درون میراث ادبی ما رمزگذاری کرده‌اند و همچنین بر پیامدهای این رمزگذاری بر زنان متمرکز می‌شود، در شکل شخصیت‌های داستانی، چه خواننده و چه نویسنده.» نقل از Annette Kolodny در کتاب مقدمه‌ای بر نقد ادبی، نوشته چارلز برسلر، صفحه ۱۴۴.

نابرابری اجتماعی: قضیب‌محوری (Phallocentrism)

قضیب‌محوری به این معناست که قضیب منبع قدرت در فرهنگ و ادبیات است، و پیامد آن شکل‌گیری جامعه و سیاست و قانون بر اساس اعتقادات، خواست‌ها و عواطف مردان است.

سکسیزم یا جنسیت گرایی: نظام ایدئولوژیک جنسیتی

توریل موا استاد دانشگاه دیوک می گوید: هدف از نقد فمینیستی این است که با سکسیزم و مردسالاری ستیز کند.

سکسیزم چیست؟ مصادیق آن چیست؟

- نمونه‌هایی در ضرب‌المثل‌های فارسی، در قانون، در ادبیات، در فیلم، در دین

سکسیزم فرهنگی از کجا ریشه می‌گیرد؟ به عبارت دیگر زبان قضیب‌محور از کجا ریشه گرفته است؟

(تصویر نقل قول‌ها در اسلایدهای بعدی)

بحثی در حقوق و قوانین در ایران

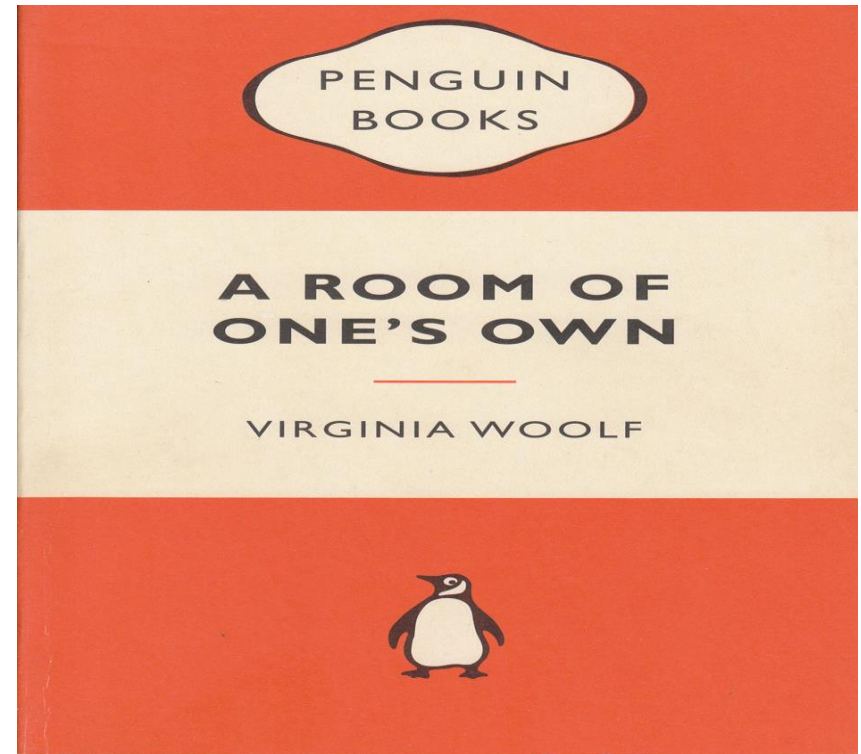
۱. در شرع

۲. در قانون خانواده

۳. در قانون اساسی

«آزادسازی زن به معنای امتناع از محدود کردن زنان در چارچوب روابطی است که با مردان دارد.»

زن در فرهنگ: نگاهی به «اتاقی از آن خود»، نوشته ویرجینیا وولف

خلاصه‌ای از «اتاقی از آن خود»

اتاقی از آن خود شرح این ماجراست که از وولف برای سخنرانی درباره زنان و ادبیات دعوت شده است. وی در این کتاب می‌گوید اگر قرار باشد زنی داستان بنویسد باید برای خودش اتاقی داشته باشد و به لحاظ مالی مستقل باشد تا بتواند بنویسد. این زن درون داستان به کالج آکسبریج می‌رود و فرصت‌های تحقیقی زنان و مردان و همچنین کتاب‌ها درباره زنان را بررسی می‌کند و می‌بیند هرچه درباره زنان نوشته شده به دست مردان بوده است و همه آن‌ها حاکی از خشم‌اند.

حقوق زن در اسلام نوشته مرتضی مطهری

خلاصه: این کتاب بیش از ۳۵ بار چاپ شده است. مطهری تزش را از این می‌گیرد که «نظام حقوق و تکالیف خانوادگی» از جمله مسائلی است که لزوم توجه به مسئله زنان را واجب می‌کند.

مطهری می‌گوید: «در عصر ما، چنین فرض شده است که مسئله اساسی در زمینه نظام حقوق و تکالیف خانوادگی آزادی زن و تساوی حقوق او با مرد است و همه مسائل دیگر فرعی هستند. اما باید توجه داشت که نظام آفرینش این دو جنس را در وضعیت‌هایی نامشابه و مخالف قرار داده است.»

۱. هرچند که زن و مرد در انسانیت برابرند ولی دوگونه انسانند با دو گونه خصلت و دو گونه روان‌شناسی که طرح آن در متن آفرینش ریخته شده و باید توجه داشت که هرگونه عملی بر ضد طبیعت و فطرت، عوارض نامطلوبی به بار می‌آورد.

ادمه سخنان مطهری

۲. در این نهضت (حقوق زن) به این نکته توجه نشد که مسائل دیگری هم غیر از تساوی و آزادی وجود دارد، تساوی حقوق یک مطلب است و تشابه حقوق مطلب دیگر در این نهضت، عمدا یا سهوا تساوی به جای تشابه به کار رفته است. مدافعان حقوق زن با بی توجهی به وضع طبیعی و فطری زن بیشتر موجب پایمال شدن حقوق او شدند.

۳. از سویی دیگر عادت ماهانه، وضع حمل و غیره زن را در وضعی قرار می دهد که به حمایت مرد و حقوقی بیشتر نیازمند است. در همه جان داران دیگر هم، جنس نر به حکم غریزه به حمایت از جنس ماده بر می خیزد.

ادامه سخنان مطهری

۴. از قدیم مردان به عنوان خواستگاری نزد زن می‌رفته‌اند و از آن‌ها تقاضای همسری می‌کرده‌اند. این مهم همیشه بزرگ‌ترین عامل برای حفظ حیثیت زن بوده است. طبیعت، مرد را مظهر طلب و زن را مظهر مطلوب بودن آفریده است، این تدبیر حکیمانه‌ای است که در غریزه مرد نیاز و در غریزه زن ناز را قرار داده است و ضعف جسمانی زن را در مقابل نیروی جسمانی مرد بدین وسیله جبران کرده است. برای زن که می‌خواهد محبوب و معشوق باشد قابل تحمل و موافق غریزه نیست که مردی را دعوت به همسری کند و جواب رد بشنود، منتهای هنر زن این بوده است که توانسته مرد را در هر مقامی و هر وضعی به آستان خود بکشد. صص ۴۰-۴۴

۵. در ازدواج دائم زن باید مرد را به عنوان رئیس خانواده بپذیرد اما در ازدواج موقت این امر قراردادی است.

ادامه سخنان مطهری

۶. نهضت متأخر، موافقت پدر را شرط لازم نمی‌دانند اما قانون مدنی ما از آن دسته فقهای پیروی کرده است که موافقت پدر را شرط لازم می‌دانند. پس چون یک مسئله مسلم اسلامی نیست، از نظر اسلامی درباره آن بحث نمی‌کنم ولی لازم است از نظر اجتماعی در این باره بحث کنم. مرد بنده شهوت است و زن اسیر محبت: فلسفه موافقت پدر ناشی از این نیست که دختر قاصر شناخته شده، بلکه به گوشه‌ای از روان‌شناسی زن و مرد مربوط است، مربوط به حس شکارچی‌گری مرد از یک طرف و حس خوش‌باوری زن نسبت به وفا و صداقت مرد از طرف دیگر است. مرد بنده شهوت و زن اسیر محبت است. این یک احتیاط و مراقبتی است که قانون برای حفظ «زن تجربه نکرده» کرده است که ناشی از سوءظن به طبیعت مرد است، در واقع در اینجا قانون نه تنها به زن توهین نکرده، بلکه او را مشمول حمایت خود نیز کرده است.

آنچه در این مورد قابل اعتراض است، عمل مردم ایران است، نه قانون مدنی و نه قانون اسلام. در میان مردم ما غالب پدران هنوز مانند دوران جاهلیت، خود را اختیاردار مطلق دختر می‌دانند و اظهار نظر دختر در امر انتخاب همسر و شریک زندگی و پدران فرزندان آینده‌اش را بی‌حیایی و خارج از نزاکت می‌دانند و به رشد فکری دختر که لزوم آن از مسلمات اسلام است توجهی نمی‌کنند.

خواندن ص ۴۰ متن درباره غریزه‌ای بودن خواستگاری از سوی مرد

مطهری نظر جوهری درباره زن دارد و این با علوم انسانی و فلسفی امروز در تضاد است.

احساسی‌پنداری زنان در ایدئولوژی مطهری که به یک روان‌شناس و به پیامبر اسلام هم رجوع می‌دهد. صفحه ۸۱

سفسطه‌ای که مطهری می‌کند این است که زنان اسیر محبت هستند و با جملات مردان فریب می‌خورند. او در این راستا بی‌آنکه صریحا بگوید، زنان را اسیر سانتیمان‌تالیسم و احساسی‌گری می‌داند و آنان را منفعل و انتخاب‌شونده می‌نامد و نه فاعل عشق. و در این راستا اشعاری از حافظ را هم نقل کرده است.

سفسطه مطهری درباره قانون و مسأله پدرسالاری یا قانون پدر مورد نظر لاکان: صفحه ۸۲ که می‌گوید: «قانون در این‌باره زن را تحقیر نکرده است، بلکه دست حمایت خود را روی شانه او گذاشته است.»

ایدئولوژی تشابه حقوقی مطهری

مطهری در برابر ایده برابری حقوقی همگانی و جامع زن و مرد که در گفتمان غرب مطرح است، نوعی ایدئولوژی را مطرح می‌کند که نامش را تشابه می‌گذارد. وی تشابه را به ایدئولوژی ای تبدیل می‌کند که ریشه‌اش را ضعیف‌پنداری زن، سانتیمان‌تال‌پنداری زن، قابلیت فریفتگی زن، و ضعف منطقی او قرار داده است.

نقل قول: مطهری در صفحه ۱۱۴ و ۱۱۵ تلاش می‌کند تا فلسفی سخن بگوید و تشابه را در برابر تساوی قرار می‌دهد و مطرح می‌کند که در اعطای حقوق باید تقسیم کار صورت بگیرد. وی مسئله میراث را زمینه مثال قرار می‌دهد و می‌گوید پدر بر اساس توانایی‌های اجتماعی و جسمی دختر و پسر باید میراثش را میان آن‌ها تقسیم کند. او در این تبیین و سفسطه، از این غافل می‌شود که مبنای سخنش «قضیب‌محوری» یا نر-بنیان‌گرایی قرار داده است و استدلالش را بر فهم عوام قرار می‌دهد، یعنی از سنت عرفی و دینی نمی‌خواهد فاصله بگیرد و اعتقادات و کلیشه‌های ذهنی را نه می‌بیند و نه سعی در به چالش کشیدن آن‌ها دارد.

نگاهی به اشعار سیمین بهبهانی مانند «ای مادران»

سیمین بهبهانی

سیمین خلیلی معروف به سیمین بهبهانی زاده ۲۸ تیر ۱۳۰۶ تهران، درگذشته ۲۸ مرداد ۱۳۹۳ تهران، نویسنده و غزل‌سرای معاصر ایرانی و از بنیان‌گذاران کانون نویسندگان ایران بود. سیمین بهبهانی در طول زندگی‌اش بیش از ۶۰۰ غزل سرود که در ۲۰ کتاب منتشر شده‌اند.

برای اطلاع بیشتر درباره زندگی و آثار سیمین بهبهانی به زندگی‌نامه او با عنوان [سیمین بهبهانی](#)، [وجدان منظوم یک ملت در سایت توانا](#) مراجعه کنید.

زن و درد: آثار اجرایی (پرفورمنسی از نیکو ترخانی)

1. "[The Scarlet Letter](#)," by Nikoo Tarkhani
2. "[Kohl](#)," by Nikoo Tarkhani ویدیو پرفورمنسی از نیکو ترخانی - سرمه
3. "[Regeneration](#)," by Nikoo Tarkhani
4. "[Childless Woman](#)," by Nikoo Tarkhani

مجموعه داستان «درخت» نوشته میترا داور

از این مجموعه داستان سطوری خوانده می‌شود، ولی به دلیل کپی رایت از درج داستان‌ها معذوریم.

مضامینی از برخی داستان‌ها به بحث گذاشته می‌شود که دریابیم زنان نویسنده معاصر چگونه تجربه زنانگی را در ایران معاصر می‌نویسند.

حقوق معنوی

- اختصاص: این مطلب به پروژه توانا مربوط به سازمان E-Collaborative for Civic Education دارد و استفاده از آن می‌بایست با ذکر نام سازمان تهیه‌کننده انجام شود.
- غیر تجاری: این مطلب برای استفاده‌های غیر تجاری است و برای هیچ‌گونه منفعتی بهره‌برداری نخواهد شد.
- اشتراک: اگر می‌خواهید هرگونه تغییری در مطلب وارد کنید، شما می‌توانید حاصل کار را تنها تحت مجوز Civic E-Collaborative for Education منتشر کنید و برای ایجاد بدنه اصلی اطلاعات، این تغییرات را باید با E-Collaborative for Civic Education به اشتراک بگذارید.

اقلیت‌ها و سیاست فرهنگی سعید سبزیان

۱۹ شهریور - ۱۳ مهر ۸ شب به وقت تهران

پنج‌شنبه‌ها و دوشنبه‌ها، ساعت ۸ شب به وقت تهران

با حضور سعید سبزیان

لینک فروم: tavaana.org/fa/forum

تماس با تیم آموزشی: support@tavaana.org